

Turning the Tide

czyli jak odwrócić bieg wydarzeń

Zakończenie przetłuwienia w Europie północno-zachodniej

Organizacja Pew Charitable Trusts

Joshua S. Reichert, Wiceprezes, program ochrony środowiska

Tom Wathen, Wiceprezes, program ochrony środowiska

Organizacja Pew Charitable Trusts, założona w 1948 roku, jest niezależną organizacją pozarządową typu non-profit. Misją Pew jest służenie interesowi publicznemu poprzez wpływanie na działania polityczne, informowanie społeczeństwa oraz stymulowanie aktywności obywatelskiej. Działania organizacji na arenie Unii Europejskiej skupiają się na poprawie zarządzania rybołówstwem oraz na ochronie mórz i oceanów.

Niniejszy opis sytuacji stanowi streszczenie raportu *Turning the Tide*, który dokumentuje rolę i rozwój rybołówstwa w wodach północno-zachodniej Europy, oraz możliwości odbudowy zasobów ryb w tych wodach, dzięki zreformowanej wspólnej polityce rybołówstwa.

Autor

Autorem *Turning the Tide* jest pisarz i niezależny dziennikarz, Kieran Mulvaney.

Zewnętrzni recenzenci

Przedstawiony raport uwzględnia komentarze i opinie: Lisy Borges z FishFix; Stefanie Schmidt, stypendystki Instytutu Ekologii; oraz Callum Robertsa, profesora wydziału Biologii Ochrony Morza Uniwersytetu York. Recenzenci, będący ekspertami w swoich dziedzinach, przekazali swoje opinie i wskazówki na kluczowych etapach projektu. Stwierdzenia i wnioski raportu nie stanowią oficjalnego stanowiska ani recenzentów, ani ich organizacji.

Podziękowania

Dziękujemy następującym partnerom i kolegom z Pew oraz doradcom za ich wkład do raportu: Kat Allarde, Uta Bellion, Appolonia Benoist, Stéphan Beaucher, Dan Benderly, Gonçalo Carvalho, Ned Drummond, Daniel Ehreiser, Bailey Farnsworth, Andrew Fisher, Sara Flood, Justin Kenney, Markus Knigge, Katie Martens, Katie Matthews, Megan McVey, Justyna Niewolewska, Bernard Ohanian, Miquel Ortega, Michael Remez, Jerry Tyson, Mike Walker, oraz Eric Wrona.

Kontakt: Mike Walker, kierownik ds. komunikacji

Email: mwalker@pewtrusts.org

Strona projektu: pewtrusts.org/endeuoverfishing

Twitter: @Pew_EU

Fundacja **Pew Charitable Trusts** korzysta z potęgi wiedzy i nauki w celu rozwiązywania najtrudniejszych problemów współczesności. Pew stosuje rygorystyczne i analityczne podejście w swoich działaniach na rzecz doskonalenia publicznej polityki, informowania społeczeństwa oraz stymulowania aktywności obywatelskiej.

Opis sytuacji

Morza północno-zachodniej Europy – Morze Północne, Irlandzkie i Celtyckie oraz wody zachodniej Szkocji i Irlandii – cechują się bogatym i zróżnicowanym środowiskiem przyrodniczym, które przyczyniło się do kształtowania przybrzeżnej kultury społeczeństw. Przez tysiąclecia naturalne zasoby tych wód pobudzały rozwój przybrzeżnych społeczności i umożliwiły ekspansję rybołówstwa mającego na celu zdobycie pożywienia oraz zysku.

Jednakże w ostatnich dziesięcioleciach skala tej ekspansji dramatycznie wzrosła. Apele naukowców i ekologów o zmniejszenie połowów były często ignorowane przez polityków, którzy przedkładają krótkoterminowe zyski gospodarcze i polityczne nad trwałą i stabilny rozwój. W konsekwencji takiego podejścia wiele stad ryb wyginęło w tym regionie, powodując degradację rybackich społeczności. Próbując temu zaradzić, Unia Europejska przeprowadziła ostatnio reformę zarządzania rybołówstwem, czyli wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb), co miało być pierwszym krokiem w kierunku przywrócenia i utrzymania zdrowych zasobów ryb, a także społeczności i morskich ekosystemów, uzależnionych od tych zasobów.

Autor reportu dokonuje przeglądu mórz północno-zachodniej Europy, opisuje ich cechy, historię i rolę, jaką rybołówstwo odegrało we wzlotach i upadkach przybrzeżnych społeczności. Zrozumienie tych różniących się od siebie regionów – oraz ważnej roli ich zasobów rybnych – podkreśla znaczenie skutecznego wdrożenia zreformowanej WPRyb, która wymaga położenia kresu zbyt intensywnym połowom w Europie do końca 2015 roku, tam gdzie to możliwe, a najpóźniej do 2020 roku. Teraz nadszedł czas na zapewnienie, aby polityka przeszła od słów do czynów.

Region bogatego życia morskiego i ciekawej historii

Wybrzeże Morza Północnego jest miejscem zamieszkania dla ponad 60 milionów ludzi – czyli 13% ludności UE.¹ Są tu gęsto zaludnione obszary, takie jak Holandia, gdzie średnio na każdym kilometrze kwadratowym mieszka 500 osób, oraz rejony takie jak archipelag Szetlandów koło Szkocji, gdzie zamieszkałych jest zaledwie 16 ze 100 wysp.²

Idąc dalej na zachód, wybrzeże Morza Irlandzkiego stanowi jedną z najbardziej uprzemysłowionych części regionu – Merseyside z Liverpooliem – i odcinek wybrzeża, gdzie ma ujście blisko jedna czwarta wszystkich rzek całej Wielkiej Brytanii. Morze Północne i Irlandzkie są względnie płytkie i w dużym stopniu otoczone przez ląd. Ich fale natrafiają na bardzo zróżnicowane brzegi, jak na przykład fiordy w Norwegii, strefa pływów Morza Wattowego oraz niezwykle formacje bazaltowe znane pod nazwą Droga Olbrzymów w północno-wschodniej Irlandii.

Z kolei głębsze Morze Celtyckie ma stosunkowo krótkie wybrzeże. Opływa południowe wybrzeże Irlandii i dociera do Kornwalii, Walii i Bretanii. Powierzchnia tego morza stanowi jednak niewielki obszar. Wody zachodniej Szkocji i Irlandii mają największą powierzchnię w tym regionie i obejmują najbardziej różnorodne tereny, od słabo zaludnionych Hebryd Zewnętrznych, po zatokę Firth of Clyde (miejsce połowu śledzia w XV w.), oraz zimne głębokie od zachodu, które są schronieniem dla zimnowodnych koralowców i ryb mogących osiągać wiek powyżej 100 lat.

Mimo ogromnych różnic, jedna cecha pozostaje niezmienna: wody i przybrzeżne tereny północno-zachodniej Europy od zawsze tętniły bogatym życiem morskim, pomimo urbanizacji, industrializacji i zbyt intensywnych połowów. Morze Celtyckie jest siedliskiem dla 300 tys. par lęgowych 15 gatunków ptaków morskich.³ Wysepek Monach Isles w Hybrydach Zewnętrznych są drugim co do wielkości schronieniem dla populacji foki szarej na świecie.⁴ Potężne głębinowe rafy koralowe w Porcupine Bank, 320 km na zachód od Irlandii, to żywe zarośla, które są czterokrotnie większe od wielu innych podobnych koralowców.⁵ Morze Wattowe w południowo-wschodniej części Morza Północnego jest największym nienaruszonym miejscem systemu między-pływowych terenów z piaskiem i błotem oraz słonymi bagnami, które są schronieniem dla 2300 gatunków flory i fauny.⁶

Wody północno-zachodniej Europy

© 2015 The Pew Charitable Trusts

Te zróżnicowane ekosystemy morskie długo odgrywały ważną rolę w kulturze i gospodarce północno-zachodniej Europy. Wykopaliska w postaci resztek skóry i ości dorsza w północno-wschodniej Irlandii wskazują na istnienie rybołówstwa w Morzu Irlandzkim już 9 tys. lat temu.⁷ Około roku 1000 n.e. baskijscy rybacy zaczęli wyruszać na północ Norwegii, Islandii oraz Wysp Owczych, łowiąc dorsza i konserwując go solą.⁸ W XVII i XVIII wieku holenderskie połowy śledzia pochłaniały więcej kapitału niż ich flota handlowa, najbogatsza w ówczesnej Europie, dając również pracę dla podobnej liczby osób.⁹

Dorsz pozostawał przez wieki charakterystycznym gatunkiem tego regionu.

Historia nadmiernych połowów

Region był tak bogaty, że w 1813 roku Henry Schultes, brytyjski komentator polityczny, napisał, że “morza, które nas otaczają to niewyczerpane kopalnie bogactw”¹⁰ Prawie 100 lat później pisarz Walter Wood dorzucił, że “pomimo sporego rozwoju sektora rybołówstwa, co roku wzrasta liczba ryb”.¹¹ Jednak już w chwili tego drugiego stwierdzenia słuchać było pierwsze sygnały ostrzegawcze. W 1900 roku Walter Garstang z Brytyjskiego Stowarzyszenia Biologii Morskiej zauważył, że nadmierne połowy w Morzu Północnym doprowadziły do stałego obniżania się dochodów z pracy rybaków.¹²

Dwie wojny światowe, które spowolniły ekspansję sektora rybołówstwa i zmniejszyły poziom nadmiernych połowów, okazały się jedynie krótkotrwałą przerwą. Obecnie spadki populacji są na różnym poziomie, w zależności od morza: połowy w Morzu Północnym były i są prowadzone przez różne państwa, które konkurują ze sobą o dominację na łowisku. Na Morzu Irlandzkim brytyjskie i irlandzkie statki mają dominującą pozycję, jeśli chodzi o wyładunki ryb. Połowy na otwartym oceanie na zachód od Szkocji i Irlandii stanowią dość szczególne wyzwanie w tym regionie, ponieważ unijne rybołówstwo musi dążyć do porozumienia w kwestii kwot połowowych na międzynarodowych wodach z podmiotami z Islandii, Norwegii, Wysp Owczych, Grenlandii i Rosji. Jednak stale przebrzmiewa szersza wizja gwałtownie rosnących wyładunków, po których następuje ostre załamanie stad ryb w wyniku nadmiernych połowów.

Konkretne przykłady i ich społeczno-gospodarcze oraz ekologiczne konsekwencje wyglądają przygnębiająco:

- W Morzu Północnym pierwsze załamanie zasobów śledzia miało miejsce w 1955 roku. Spadki liczebności populacji śledzia powtarzały się pod koniec lat sześćdziesiątych, a w 1977 roku połowy śledzia w Morzu Północnym musiały zostać zawieszane na cztery lata.¹³ Połów dorsza w tych wodach osiągnął swój szczytowy poziom, ponad 300 tys. ton, we wczesnych latach siedemdziesiątych, następnie zmalał w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych, a potem stale spadał do 2003 roku, kiedy to Międzynarodowa Rada Badań Morza (ICES), organizacja międzyrządowa zajmująca się nauką o morzu i rybołówstwie, wezwała do zakazu połowów dorsza. Pomimo, że połowy są teraz prowadzone pod egidą planu zarządzania, stada ryb są w dalszym ciągu nadmiernie eksploatowane, a niski poziom ich biomasy stanowi zagrożenie dla ich przetrwania.
- W Morzu Irlandzkim połowy śledzia stanowią zaledwie nikły ułamek wcześniejszych potężnych wyładunków, do tego stopnia, że większość kwoty zostaje wyłowiona przez trzy trawlerzy. ICES zaleciła wprowadzenie zakazu połowów dorsza od 2004 roku, ale dopiero w 2012 roku europejscy ministrowie rybołówstwa wyznaczyli zerowy poziom tzw. całkowitego dopuszczalnego połowu (TAC) w wodach przybrzeżnych zachodniej Szkocji.
- W Morzu Celtyckim poziom połowów zmienił względną obfitość gatunków w zależności od rozmiarów, zasadniczo zmieniając skład ekosystemu morza.¹⁴ Na przykład w wodach tych doszło do znacznego ilościowego spadku gatunków dużych ryb, takich jak dorsz czy żabnica, oraz ilościowego wzrostu gatunków małych ryb, takich jak błękitka, smuklica i witlinek.
- Na zachodzie Szkocji i Irlandii połowy błękitki w 2003 roku były największymi połowami w północno-wschodnim Atlantyku. Do 2011 roku zasoby błękitki obniżyły się do takiego stopnia, że naukowcy zalecili całkowite wstrzymanie połowów.¹⁵ Irlandzkie połowy gardłosza atlantyckiego rozpoczęły się w 2000 roku przy wsparciu unijnymi dotacjami, osiągnęły szczytowy poziom w 2002 roku, a zakończyły się w 2009 roku.

Nadmierne połowy i pierwsze lata wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb)

Wspólna polityka rybołówstwa stosowana jest od 1983 roku do zarządzania połowami prowadzonymi na jednostkach należących do państw członkowskich UE, oraz na łowiskach na wodach należących do UE. Nie można jej obwiniać za nieprawidłowości powstałe przed jej wdrożeniem, niemniej jednak, nawet przy jej stosowaniu nie udało się przywrócić zasobów ryb do zrównoważonego poziomu. Wręcz przeciwnie, pewne aspekty tej polityki przyczyniły się do błędnego zarządzania zasobami ryb w regionie. Na przykład:

- Nie zawsze dysponowano wiedzą naukową, która pomogłaby zapobiec gwałtownej eksploatacji zasobów ryb, a nawet jeśli taka wiedza była dostępna, często nie była wykorzystywana przy podejmowaniu decyzji na szczeblu zarządczym. Ostatnie słowo w sprawie wyznaczania limitów połowowych w ramach WPRyb należy do Rady Ministrów Unii Europejskiej, która rozpatruje sytuację przez pryzmat krótkoterminowych politycznych rozwiązań, zamiast uwzględniać długoterminowe aspekty ekologiczne i ekonomiczne.
- Podmioty zarządzające rybołówstwem podejmują decyzje na podstawie informacji przekazywanych przez jednostki połowowe, a informacje te nie zawsze są dostępne lub rzetelne. Dla przykładu, Międzynarodowa Rada Badań Morza oceniła, że nieraportowane i nielegalne połowy dorsza na Morzu Północnym wynosiły w niektórych okresach nawet 40% całego połowu tej ryby.¹⁶
- Mimo wprowadzania restrykcyjnych działań mających na celu odbudowę zasobów ryb, przemysł rybołówstwa i instytucje go wspierające walczą o ich zniesienie, nie czekając na ich długoterminowe skutki. Na przykład zmniejszenie połowów dorsza na Morzu Celtyckim po 2005 r., połączone z pojawieniem się niezwykle dużej populacji młodych ryb w 2010 r., doprowadziło do gwałtownego wzrostu liczebności stada. Limity połowowe zostały niemal natychmiast podniesione, a zasoby tego stada znowu spadły bez szansy na ich stabilną odbudowę.

Połowcy na poziomie lub poniżej poziomu maksymalnego odłowu podnoszą średni zysk w okresie długoterminowym.

- Nadrzędny problem wynika z faktu, że ani WPRyb, ani poprzedzające ją przepisy nie były tworzone z perspektywy zrównoważonego rozwoju czy ochrony ekosystemów.

Pierwsze regulacje EWG dotyczące rybołówstwa zostały przyjęte w 1970 roku. Ich tworzenie bazowało na przekonaniu, że ocean jest niewyczerpanym źródłem bogactw, oraz że w zarządzaniu rybołówstwem chodzi o zwiększenie połowów i zysków. Autorzy przepisów skoncentrowali się przede wszystkim na środkach strukturalnych i rynkowych, aby zwiększyć produktywność i wzrost.

Po wprowadzeniu WPRyb w 1983 roku zdolności połowowe floty stale rosły, a zasoby ryb malały. Pomimo, że polityka rybołówstwa przeszła szereg reform mających na celu położenie większego nacisku na zrównoważony rozwój, wiele z ambitniejszych działań, które mogłyby umożliwić odbudowę zasobów rybnych, zostało udaremnionych w wyniku nacisku na krótkoterminowe względy polityczne i gospodarcze. Skutkiem tego, w 2007 roku 94% oszacowanych unijnych stad zaklasyfikowano do przełowionych.¹⁷

Reforma polityki rybołówstwa: droga w przyszłość

W 2008 r. Komisja Europejska opublikowała „Śródkresowy przegląd wspólnej polityki rybołówstwa”. Polityka, jej struktura oraz realizacja zostały w nim poddane ostrej krytyce, co uruchomiło proces, który doprowadził do zasadniczej reformy WPRyb, która weszła w życie w styczniu 2014 roku. Obecnie polityka wyznacza wyraźne ramy czasowe zaprzestania nadmiernych połowów i obowiązku wyładunku niechcianego połowu. Jeśli przyjęta polityka będzie prawidłowo wdrażana, jej działania mogą zasadniczo zmienić komercyjne rybołówstwo w całym regionie, umożliwić odbudowę przełowionych stad ryb, oraz przywrócić bogactwo morskiego życia wodom północno-zachodniej Europy.

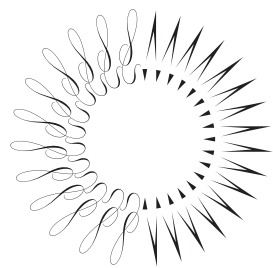
Jednak zasadnicze znaczenie ma prawidłowe wdrożenie przyjętej polityki. Chociaż ministrowie zgodzili się na stopniowe zaprzestanie nadmiernych połowów w terminie do 2015 roku, tam gdzie to możliwe, a najpóźniej do 2020 roku, to jednak ponownie podwyższyli nadmierne połowy w latach 2012 i 2013. Niektóre państwa członkowskie UE mogą występować o odroczenie lub o odstąpienie we wdrażaniu nowych standardów, lub mogą występować o korektę kwot połowowych, co może przyczynić się do jeszcze większego poziomu przełowienia.

Lata wspólnych działań Komisji Europejskiej, Parlamentu i Rady Ministrów ds. Rolnictwa i Rybołówstwa – przy naciskach ze strony społeczeństwa – przyniosły reformę WPRyb. Jednak warunkiem sukcesu przyjętej polityki jest pełna determinacja osób odpowiedzialnych za wprowadzenie reform, oraz dalszy nacisk ze strony społeczeństwa, aby prawo działało w praktyce zgodnie z zamierzeniami prawodawców. To pozwoli odbudować zasoby ryb i doprowadzi do powstania stabilnego i zrównoważonego rybołówstwa w regionie wspierającym bogactwo życia morskiego i dobrobyt lokalnych społeczności.

Przypisy

- 1 Program dla Regionu Morza Północnego, „Program dla Regionu Morza Północnego 2014-2020: Wytyczne dla interesariuszy”, http://www.northsearegion.eu/files/user/File/Public_Consultation/Guidance_for_stakeholders.pdf
- 2 Trading Economics, “Population Density (People per sq. km) in the Netherlands”, accessed 3 November 2014, <http://www.tradingeconomics.com/netherlands/population-density-people-per-sq-km-wb-data.html>
- 3 V. Lauria et al., “Influence of Climate Change and Trophic Coupling across Four Trophic Levels in the Celtic Sea”, *PLoS ONE* 7(10): e47408 (2012). doi:10.1371/journal.pone.0047408
- 4 Scottish Natural Heritage, “Seals in Scotland: Where Are They?” <http://www.snh.org.uk/publications/on-line/naturallyscottish/seals/sealsinscotland.asp>
- 5 “New Coral Reef Found Off West Coast,” *BreakingNews.ie* (26 May 2009), <http://www.breakingnews.ie/ireland/new-coral-reef-found-off-west-coast-412371.html>
- 6 UNESCO, “Wadden Sea”, accessed 3 November 2014, <http://whc.unesco.org/en/list/1314>
- 7 Wessex Archaeology, “Strategic Environmental Assessment Sea 6: The Irish Sea Maritime Archaeology” (UK Department of Trade, 2005), 18.
- 8 M. Kurlansky, *Cod: A Biography of the Fish that Changed the World* (New York: Walker & Company, 1997), 19.
- 9 B. Poulsen, *The Dutch Herring Industry: An Environmental History* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008), 21.
- 10 H. Schultes, “A dissertation on the public fisheries of Great Britain, explaining the rise, progress, and art of the Dutch fishery, &c. &c”, *Quarterly Review* IX(XVIII) (1813), 265-304.
- 11 C. Roberts, *The Unnatural History of the Sea* (Washington D.C.: Island Press, 2007), 165.
- 12 W. Garstang, “The impoverishment of the sea”, *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* (1900), 3.
- 13 Roberts, *Unnatural History of the Sea*, 184-198.
- 14 S. Shephard et al., “Size-selective fishing drives species composition in the Celtic Sea”, *ICES Journal of Marine Science* 69(2) (2012), 223-234.
- 15 T. Bjørndahl and N-A. Ekerhovd, “Management of Pelagic Fisheries in the North-East Atlantic: Norwegian Spring Spawning Herring, Mackerel and Blue Whiting”, *Marine Resource Economics* 29:1 (2013), 69-83.
- 16 ICES, “Cod in Subarea IV (North Sea) and Divisions VIIId (Eastern Channel) and IIIa West (Skagerrak): Advice for 2012”, <http://www.ices.dk/sites/pub/Publication%20Reports/Advice/2012/2012/cod-347.pdf>
- 17 Komisja Europejska, „Komunikat Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie konsultacji dotyczących praw połowowych na 2015 rok w ramach wspólnej polityki rybołówstwa” (2014), http://ec.europa.eu/dgs/maritimeaffairs_fisheries/consultations/fishing-opportunities-2015/doc/com-2014-388_en.pdf

pewtrusts.org/endeuoverfishing

THE
PEW
CHARITABLE TRUSTS
